

Eduskunta

Valtiovarainvaliokunta, liikennejaosto

Asia: HE 109/2024 vp - käsittely valtiovarainvaliokunnan liikennejaostossa 24.10.2024

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Suomen Satamat ry. kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja esittää huomionsa alla.

Väylämaksun korotus (pääluokka 11)

Suomen Satamat ry pitää vuoden 2025 talousarvioesitykseen sisältyvää esitystä väylämaksun korottamisesta valitettavana ja Suomen logistiseen ja kokonaiskilpailukykyyn haitallisesti vaikuttavana päätöksenä. Päätös nostaa merikuljetusten kustannuksia poikkeuksellisen haasteellisessa tilanteessa, sillä samaan aikaan merikuljetuksiin kohdistuu EU-sääntelyn myötä uusia kustannuspaineita. Vuodesta 2026 lähtien päästökaupan ja meriliikenteen vaihtoehtojen polttoaineiden jakeluvelvoitteen yhteenlaskettu kustannusvaikutus ulkomaankaupalle on yhteensä 500–600 miljoonaa euroa vuodessa.

Merenkulun kustannusrasituksen lisääminen kansallisilla päätöksillä herättää suurta huolta tilanteessa, jossa Suomi on lähes täysin riippuvainen nimenomaan merikuljetuksista. On merkille pantavaa, että väylämaksua koskeneen lausuntopalautteen mukaan ”[e]linkeinoalojen ohella työ- ja elinkeinoministeriö ja Huoltovarmuuskeskus pitivät esitystä kokonaisuutena haitallisena”. Suomen ulkomaan kuljetusten ollessa 96 %:sti riippuvaisia meriliikenteestä, jonka toimintaedellytyksiin väylämaksun korotus suoraan vaikuttaa, olisi ollut toivottavaa, että kilpailukyky- ja huoltovarmuusnäkökohdat olisivat tulleet paremmin huomioiduksi päätöksenteossa.

Väylämaksun korotus vastoin hallitusohjelman linjausta ja alle vuosi edellisen maksulain käsittelyn jälkeen tekee meriliikenteen toimintaympäristöstä vaikeasti ennakoitavan. Äkillinen suunnanmuutos väylämaksun kanssa keväällä 2024 vaikuttaa laajemminkin käsitykseen Suomen investointiympäristön ennakoitavuudesta. Esimerkkinä heijastusvaikutuksista on, se että väylämaksun esitetyn mukainen korotus rasittaa erityisesti muun muassa kiertotalouden vähäarvoisten materiaalien kuljetuksia, jotka toisaalta ovat olleet edesauttamassa uuden teollisen toiminnan syntymistä Suomeen.

Suomen Satamat ry:n ja elinkeinoelämän usean järjestön yhteinen kanta on, että väylämaksu olisi tullut säilyttää nykyisellä viime syksynä hyväksytyllä tasollaan vuoden 2027 loppuun saakka. Suomen Satamat ry. katsoo, että pitkällä aikavälillä suuntana tulisi olla se, että kansallisesti luovutaan sellaisista veroluonteisista maksuista, kuten väylämaksu, jotka rasittavat merikuljetuksista riippuvaista teollisuutta ja matkustajaliikennettä. Lähtökohtana tulisi olla se, että vesiväylien investoinnit ja palvelut katetaan yleisin verovaroin (kuten yritysten maksamin yhteisöverovaroin). On toivottavaa, että asia tulisi poliittisesti tarkasteltavaksi viimeistään myöhemmin hallituskaudella käynnistyvän liikenteen verotuksen ja rahoituksen kokonaisuu-
distuksen yhteydessä.

Hallituksen tarve tehdä julkista taloutta tervehdyttäviä päätöksiä on ymmärrettävä, mutta väylämaksun tason nostaminen fiskaalisin perustein heikentää ulkomaankauppaa käyvien yritysten kilpailukykyä, joka kiertyy rasitteena takaisin kansantalouteen. Väylämaksulain muutosten

yhteydessä tulisi jatkossa kokonaisvaltaisemmin ottaa huomioon valtiontaloudellisten vaikutusten ja tavoitteiden ohella vaikutukset rahti- ja matkustajaliikenteeseen (sis. Suomeen suuntautuva kansainvälinen risteilijäliikenne) sekä Suomen logistiseen ja kokonaiskilpailukykyyn.

Väylämaksun korotuksen toteutuessa Suomen Satamat odottaa, että korotetun tuoton turvin pystytään varmistamaan talvimerenkulun korkea palvelutaso sekä käynnistämään viiveettä jäänmurtajien korvausinvestointiohjelma hallitusohjelman mukaisesti.

Pääluokka 31 (Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala)

Satamien toiminnalle ovat tärkeitä niin meriväylien kapasiteetti kuin satamien takamaayhteyksien riittävä kunto ja palvelutaso. Suomen Satamat ry. kiinnittää huomiota siihen, että talousarvioehdotuksen mukaan vuonna 2025 ei ole käynnistymässä yhtään uutta meriväylähankeä. Väyläverkon kehittämispanoksia on kuitenkin muuten onnistuneesti suunnattu rannikolla takamaayhteyksien kehittämiseen ja elinkeinoelämän tarpeiden mukaisille reiteille. Suomen Satamat ry. kuitenkin toteaa, että vuosittain tulee pystyä varmistamaan riittävä rahoitus myös meriväylien priorisoiduille investoinneille. Näiden investointien lykkääminen on lyhytnäköistä tilanteessa, jossa Suomen kansantalous ja huoltovarmuus on korostuneen riippuvaisia merikuljetuksista.

Suomen Satamat ry. nostaa esiin myös sen, että Suomen merialueilla esiintyy lisääntyntä GPS-häirintää, joka vaatii erityishuomiota liikenteen turvallisuusviranomaisilta. Turvallisen navigoinnin takaamiseksi on meriväylien turvalaitteiden kunto ja kattavuus pystyttävä varmistamaan ja tälle on oltava riittävä rahoitus Väyläviraston budjetissa.

Yleisiä huomioita

Lopuksi on tarpeen nostaa esille satamien merkittävä rooli sekä meriliikenteen että koko yhteiskunnan energiasiirtymän mahdollistajina. Tämä rooli vaatii satamilta mittavia investointeja, kun ne valmistelevat meriliikenteen uusien polttoaineiden jakeluinfrastruktuuria tai kehittävät tilankäyttöään uusia puhtaan siirtymän teollisia kumppanuuksia varten. Valtion talousarvio ei tunnista näitä talouden uudistumisen kannalta tärkeitä investointeja samoin kuin eräissä muissa EU:n jäsenvaltioissa, joissa satamien puhtaiden käyttövoimien infrastruktuuri-investointeja tuetaan kansallisin rahoitus- tai tukiohjelmin. Poliittinen linjaus tarvittaisiin erityisesti päästökauppatulojen kohdentamisesta mahdollistamaan ja nopeuttamaan meriliikenteen puhtaan siirtymän edellyttämien investointien, kuten vähäpäästöisten polttoaineiden jakelun infrastruktuuri, toteuttamista satamissa. Lisäksi merenkulun vähäpäästöistämistä voitaisiin tehokkaasti edesauttaa toteuttamalla maasähkön veroalennus maasähkön käytön edistämiseksi.

Satamien infraan ja palveluihin kohdistuu kehittämistarpeita myös huoltovarmuuden ja sotilaallisen liikkuvuuden vaatimusten pohjalta. Nämä kehittämistarpeet täytyy pystyä täysimääräisinä huomioimaan valtion budjettiprosessissa. Satamien itsensä rahoitettavaksi ei voida sysätä investointeja, joiden perusteena on ensisijaisesti huoltovarmuuden tai sotilaallisen liikkuvuuden kehittämistarpeet.

Suomen Satamat ry
Piia Karjalainen
Toimitusjohtaja